

เสาวรจณีในวรรณคดีนิทานสมัยอยุธยา

นางวัฒนา เอื้อศีลามางคล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๒๘

ISBN 974-564-329-7

009123

17273055

EULOGY IN LITERARY TALES IN AYUDHYA PERIOD

Mrs. Wattana Ouasilamongkol

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Thai

Graduate School

Chulalongkorn University

1985

หัวข้อวิทยานิพนธ์ เสาวรจนีในวรรณคดีนิทานสมัยอยุธยา

โดย นางวัฒนา เอื้อศีลามงคล

ภาควิชา ภาษาไทย

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์อารดา กิระนันท์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ออนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์นี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประดิษฐ์ บุณาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แยมณีคทา)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อารดา กิระนันท์)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์วัชร รมยะนันท์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์	เสาวรจณีในวรรณคดีนิทานสมัยอยุธยา
ชื่อนิสิต	นางวิภาดา เอื้อศีลามาต
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรุณ กิระนันท์
ภาควิชา	ภาษาไทย
ปีการศึกษา	๒๕๒๓

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งหมายที่จะศึกษาเสาวรจณีในวรรณคดีนิทานสมัยอยุธยา โดยวิเคราะห์เนื้อความและวิธีการพรรณนา เพื่อประเมินคุณค่าความสำคัญของเสาวรจณีที่มีต่อวรรณคดี ทั้งในด้านการดำเนินเรื่องและการตกแต่งให้วรรณคดีงดงามยิ่งขึ้นได้แบ่งเสาวรจณีออกเป็น ๔ กลุ่ม คือการพรรณนาความงามของเมือง การพรรณนาความงามของตัวละคร การพรรณนาความงามของชนวนทัพ และการพรรณนาความงามของธรรมชาติ

จากการศึกษาเรื่องนี้ผู้วิจัยพบว่า เสาวรจณีหรือบทพรรณนาความงามในแต่ละกลุ่มมีลักษณะการพรรณนาคลายกันมากจนเรียกได้ว่ามีลักษณะเป็นขนบนิยม แต่ทว่าในระหว่างกลุ่มก็มีเนื้อความและความสำคัญแตกต่างกัน กล่าวคือบทพรรณนาความงามของเมืองมีเนื้อความชมความงดงามของบ้านเมือง ขณะเดียวกันก็แฝงนัยว่าบ้านเมืองนั้นเป็นปึกแผ่นมั่นคง ดังนั้นบทพรรณนาเมืองจึงมีส่วนแสดงให้เห็นฐานะและอำนาจของตัวละครสำคัญ บทพรรณนาความงามของตัวละครก็จะมีมุ่งกล่าวถึงความงดงามและความมีสง่าราศี โดยมักเปรียบเทียบกับสิ่งต่าง ๆ ที่นิยมกันวางงามในแนวที่ไม่แตกต่างจากกันมากนัก บทพรรณนาความงามของชนวนทัพนอกจากจะเป็นสิ่งประทับใจประทับใจแล้ว ยังช่วยในการดำเนินเรื่อง ในบทพรรณนาชนวนทัพก็มักกล่าวถึงความยิ่งใหญ่เกรียงไกรของชนวนทัพและความมีอำนาจของจอมทัพ บทพรรณนาจึงช่วยเน้นความสำคัญของเหตุการณ์ที่ตามมาให้-

เห็นเด่นชัดขึ้น ส่วนบทพรรณนาความงามของธรรมชาติก็มุ่งพรรณนาให้ผู้อ่านเห็นภาพธรรมชาติที่น่ารื่นรมย์ กวีจะเอ่ยชื่อสิ่งธรรมชาติและอากัปกริยาความเคลื่อนไหวต่าง ๆ อย่างมีชีวิตชีวา บทพรรณนาธรรมชาติจึงเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงเหตุการณ์ให้ต่อเนื่องกัน

ส่วนในด้านวิธีการพรรณนา กวีนิยมใช้อยู่ ๓ ลักษณะคือ การพรรณนาคามสภาพ การใช้ความเปรียบ และการเล่นคำ กวีจะเลือกสรรถ้อยคำที่งดงามและมีความหมายมาใช้ในที่อันเหมาะสม ทำให้ปรากฏภาพที่งดงามอย่างชัดเจนและน่าประทับใจ

เนื้อความหลายหลากและวิธีการที่เหมาะสมทำให้บทพรรณนามีความสำคัญต่อวรรณคดีแต่ละเรื่องอยู่ ๒ ประการคือ ประการแรกช่วยให้การดำเนินเรื่องสมเหตุผล และอีกประการหนึ่งเป็นส่วนหนึ่งขององค์การที่ช่วยตกแต่งประดับประดาทำให้วรรณคดีมีสุนทรียภาพ.

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิจัยเรื่องนี้ก็คือ ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับลีลาประเภทอื่น ๆ ในวรรณคดีไทย เพื่อการศึกษาวรรณคดีไทยจะได้ออกกรสยิ่งขึ้น

2

Thesis Title Eulogy in Literary Tales in Ayudhya Period
Name Mrs. Wattana Ouasilamongkol
Thesis Advisor Assistant Professor Arda Kiranand
Department Thai
Academic Year 1984

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to investigate the eulogy in the literary tales of the Ayudhya period . The investitation is meant to analyze the content and method of description in eulogy in order to evaluate how eulogy contributes to the story and its aesthetics. Eulogy can be devided into four groups : the description of the beauty of the cities , the beauty of the characters , the beauty of the military processions and the beauty of nature.

From the study , it is found that these four groups of eulogy are so similar that can be considered as conventional . However , the content and the literary contribution to the text of each group is different . The eulogy of cities normally praises the beauty as well as the prosperity and stability of the country . So it implies the status and the power of the main characters . In the eulogy of character , the poet presents the characters as majestic and graceful by comparing their beauty to an idealized beauty which is conventionally accepted . The description is intended to embellish the story and to show the flow of the story. The eulogy of the military processions reveals the greatness of the troops and the power of the king . It helps emphasize the importance of the event . In the eulogy of the nature , The poet intends to

9

give a picture of the enchanting nature . He usually mentions the names of the animals and describes their natural behavior very vividly . The description , therefore , serves to connect the main events in the story .

The three distinguished methods normally employed in eulogy are direct description , comparison and the use of pun . The poet selects appropriate diction to create a clear and impressive picture .

With the varieties of content and methods , eulogy has an important role in two ways : firstly , it helps render the flow of the whole story logical , secondly , it contributes as an important part of the embellishment of the text .

It is advisable to do more research about the other styles of description in Thai literature in order to study literature more appreciatively .

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์อันดียิ่งของผู้ช่วยศาสตราจารย์
อารดา กิระนันท์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ให้ความรู้ความเข้าใจและคำแนะนำปรึกษาที่
เป็นประโยชน์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ

พร้อมกันนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. สักดิ์ศรี แย้มนันทดา
ศาสตราจารย์วุฒิ รมยะนันท์ ที่กรุณาให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์จน
สำเร็จลงอย่างเรียบร้อย

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้ให้กำลังใจและความช่วยเหลือ
จนกระทั่งวิทยานิพนธ์สำเร็จลงได้ทันเวลา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญภาพ	ฑ
บทที่	
๑. บทนำ	๑
๒. การพรรณนาความงามของเมือง	๘
๒.๑. ลักษณะการพรรณนา	๑๐
๒.๑.๑. เนื้อความที่พรรณนา	๑๐
๒.๑.๑.๑. ส่วนประกอบของเมือง	๑๐
๒.๑.๑.๒. ความเป็นปึกแผ่นมั่นคง	๒๕
๒.๑.๒. วิธีการพรรณนา	๓๐
๒.๑.๒.๑. การพรรณนาตามสภาพ	๓๐
๒.๑.๒.๒. การใช้ความเปรียบ	๓๒
๒.๑.๒.๓. การเล่นคำ	๓๖
๒.๒. ความสำคัญของการพรรณนา	๓๘
๒.๒.๑. ความสำคัญในฐานะเป็นส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการ ค่าเป็นเรื่อง	๓๘
๒.๒.๒. ความสำคัญในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของอสังการ	๔๘

๒.๒.๒.๑	อสังการฝ่ายเสียง	๔๕
	ก. การเล่นเสียงสัมพันธ์	๔๕
	ข. การเล่นเสียงวรรณยุกต์	๔๑
	ค. การเล่นคำอัฒภาค	๕๑
	ง. การเล่นคำซ้ำ	๕๓
	จ. การเล่นคำแผลง	๕๖
๒.๒.๒.๒	อสังการฝ่ายความหมาย	๕๘
	ก. การใช้ความเปรียบ	๖๐
	ข. การใช้ภาษาสัญลักษณ์	๖๖
	ค. การใช้คำหลาก	๖๘
๓	การพรรณนาความงามของตัวละคร	๗๓
๓.๑	ลักษณะการพรรณนา	๗๓
๓.๑.๑	เนื้อความที่พรรณนา	๗๓
๓.๑.๑.๑	ส่วนประกอบในร่างกาย	๗๔
๓.๑.๑.๒	สิ่งเสริมความงาม	๑๐๑
๓.๑.๒	วิธีการพรรณนา	๑๑๕
๓.๑.๒.๑	การพรรณนาตามสภาพ	๑๑๗
๓.๑.๒.๒	การใช้ความเปรียบ	๑๑๘
๓.๑.๒.๓	การเล่นคำ	๑๒๕

๓.๒	ความสำคัญของการพรรณนา	๑๒๗
๓.๒.๑	ความสำคัญในฐานะเป็นส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการ ดำเนินเรื่อง	๑๒๗
๓.๒.๒	ความสำคัญในฐานะเป็นส่วนหนึ่งรองอลังการ ...	๑๓๖
๓.๒.๒.๑	อลังการฝ่ายเสียง	๑๓๖
ก.	การเล่นเสียงสัมผัส	๑๓๖
ข.	การเล่นคำอักษรภาพ	๑๔๐
ค.	การเล่นคำซ้ำ	๑๔๒
ง.	การเล่นคำแฝง	๑๔๗
๓.๒.๒.๒	อลังการฝ่ายความหมาย	๑๔๘
ก.	การใช้ความเปรียบ	๑๔๘
ข.	การใช้คำหลอก	๑๕๔
๔	การพรรณนาความงามของชบวนทัพ	๑๖๑
๔.๑	ลักษณะการพรรณนา	๑๖๑
๔.๑.๑	เนื้อความที่พรรณนา	๑๖๒
๔.๑.๑.๑	ส่วนประกอบในชบวนทัพ	๑๖๒
๔.๑.๑.๒	วิธีการจัดชบวนทัพ	๑๘๕
๔.๑.๒	วิธีการพรรณนา	๑๘๗
๔.๑.๒.๑	การพรรณนาตามสภาพ	๑๘๗
๔.๑.๒.๒	การใช้ความเปรียบ	๑๘๘
๔.๑.๒.๓	การเล่นคำ	๑๘๐

	หน้า
๔.๒ ความสำคัญของการพรรณนา	๑๙๒
๔.๒.๑ ความสำคัญในฐานะเป็นส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการ ดำเนินเรื่อง	๑๙๒
๔.๒.๒ ความสำคัญในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของอรรถาธิบาย ...	๑๙๖
๔.๒.๒.๑ อรรถาธิบายเสียง	๑๙๖
ก. การเล่นเสียงสัมผัส	๑๙๖
ข. การเล่นคำอรรถาธิบาย	๑๙๘
ค. การเล่นคำซ้ำ	๑๙๙
ง. การเล่นคำแฝง	๒๐๓
๔.๒.๒.๒ อรรถาธิบายความหมาย	๒๐๓
ก. การใช้ความเปรียบเทียบ	๒๐๔
ข. การใช้คำลวก	๒๐๖
๕ การพรรณนาความงามของธรรมชาติ	๒๑๐
๕.๑ ลักษณะการพรรณนา	๒๑๒
๕.๑.๑ เนื้อความที่พรรณนา	๒๑๓
๕.๑.๑.๑ ส่วนประกอบของธรรมชาติ	๒๑๓
๕.๑.๑.๒ บรรยายภาพ	๒๑๒
๕.๑.๒ วิธีการพรรณนา	๒๑๔
๕.๑.๒.๑ การหยิบชื่อสิ่งธรรมชาติ	๒๑๔
๕.๑.๒.๒ การพรรณนาตามสภาพ	๒๑๗
๕.๑.๒.๓ การใช้ความเปรียบเทียบ	๒๑๐
๕.๑.๒.๔ การเล่นคำ	๒๑๒

๕.๒	ความสำคัญของการพรรณนา	๒๔๔
๕.๒.๑	ความสำคัญในฐานะเป็นส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการ คำเนินเรื่อง	๒๔๔
๕.๒.๒	ความสำคัญในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของอสังการ ...	๒๔๕
๕.๒.๒.๑	อสังการฝ่ายเสียง	๒๔๕
ก.	การเล่นเสียงสัมผัส	๒๕๐
ข.	การเล่นเสียงวรรณยุกต์	๒๕๒
ค.	การเล่นคำอัทธินาสน	๒๕๓
ง.	การเล่นคำซ้ำ	๒๕๔
จ.	การเล่นคำพ้องเสียง	๒๕๗
ฉ.	การเล่นคำแผลง	๒๖๐
๕.๒.๒.๒	อสังการฝ่ายความหมาย	๒๖๑
ก.	การใช้ความเปรียบ	๒๖๑
ข.	การเล่นเสียงและความหมาย ของชื่อ	๒๖๕
ค.	การใช้คำหลาก	๒๖๖
๖	สรุปการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๒๗๒
บรรณานุกรม		๒๗๔
ประวัติผู้เขียน		๒๗๕

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ ๑	๑๑๒. ๑
ภาพที่ ๒	๑๑๒. ๒
ภาพที่ ๓	๑๑๔. ๑
ภาพที่ ๔	๑๑๔. ๒
ภาพที่ ๕	๑๑๕. ๑